

FAGFELLEVDERT ARTIKKEL

Trine Nesland

Gjenstand for saksbehandling og verdi som dokumentasjon – analyse av journalføringskriteriene i arkivforskriften.¹

SAMMENDRAG

Artikkelen handler om hvordan journalføringskriteriene «gjenstand for saksbehandling» og «verdi som dokumentasjon» er ment å skulle forstås, basert på hvordan kriteriene er omtalt og definert i eksisterende teori og litteratur.

Artikkelen viser at det ikke eksisterer en omforent forståelse av kriterienes innhold, det vil si at kriteriene er tillagt ulik betydning i ulike tekster. Det har tegnet seg et bilde av at de relativt få tekstene som faktisk inneholder beskrivelser av journalføringskriteriene og begrepene kriteriene er bygget opp av, i hovedsak nærmer seg kriteriene enten på en dialektisk-relasjonell eller på en semiotisk-relasjonell måte, hvilket gir to tilsynelatende ulike tolkningsresultater. Det foreligger med andre ord en viss tolkningsmotstrid, hvilket nødvendigvis innebærer at det fortsatt er vanskelig å svare entydig på spørsmålet om hvordan journalføringskriteriene er ment å skulle forstås, og samtidig gir grunn til kritikk av det etablerte systemet.

Innledning

Journalføringskriteriene «gjenstand for saksbehandling» og «verdi som dokumentasjon» er blant de mest sentrale, om enn noe oversette, byggsteinene både i offentlighetsloven og i arkivloven, ettersom begrepene langt på vei er styrende for hva som faktisk kommer til arkivet. På tross av denne sentraliteten, og selv om man må anta at lovgiver ikke har ment å utforme journalføringskriteriene så upresist at det oppstår problemer som følge av utformingen, er det min oppfatning at mulighetsrommet kriteriene skaper, bidrar til

¹Artikkelen er basert på forfatterens bacheloroppgave med samme navn, inngitt og vurdert våren 2014 ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

å undergrave lovverkets intensjoner. Utgangspunktet er en antakelse om at betydelige mengder saksdokumenter som skulle vært arkivert og journalført, ikke blir det, nettopp fordi saksbehandlere og andre som mottar og sender saksdokumenter, ikke vet hva det er de skal arkivere og journalføre.

Juridisk metode gir føringer for hvordan man skal gå frem når en lovtekst er uklar eller upresis, men det er utvilsomt vanskelig å lykkes med å implementere en generelt vurderingstung tilnærming til det som, om ikke annet enn av kapasitetshensyn, bør kunne gjennomføres med enkle eller til og med automatiserte arbeidsoperasjoner. Nå som offentlighetsloven skal evalueres og arkivloven er varslet revidert, mener jeg det vil være nyttig også å revurdere journalføringskriteriene – og kanskje også journalføringens – nytteverdi. Jeg oppfatter at det eksisterer reelle behov både for en bedre forståelse av *hvordan kriteriene er ment å skulle forstås*, og en debatt om hvorvidt de fungerer etter sin hensikt, det vil si om journalføringskriteriene bygger opp under lovverkets intensjoner.

Førstnevnte, behovet for å kunne beskrive hvordan journalføringskriteriene er ment å skulle forstås, springer primært ut av egne erfaringer med å forsøke å svare på spørsmål om hva kriteriene egentlig betyr, hovedsakelig fra kollegaer uten erfaring fra arkivfæren, og kanskje også uten erfaring fra tradisjonell forvaltningsvirksomhet.

Hver enkelt ansatt i virksomheter omfattet av offentlighetsloven, som er de virksomhetene som må forholde seg til arkivforskriftens bestemmelser om journalføring, velger selv hvordan de vil forstå journalføringskriteriene. Det betyr at ansatte står mer eller mindre fritt til å mene seg ikke berørt av lovverket for eksempel fordi de ikke synes de driver med saksbehandling, slik de velger å forstå begrepet. Diskusjoner med arkivfagkompetente kollegaer konkluderes gjerne med at slike spørsmål vanskelig kan gis gode, generelle svar, det vil si uten bruk av skjønn i en konkret sammenheng.

Det er arkivforskriftens kapittel II del B som bestemmer hvordan journalføringen skal skje. § 2-6 første ledd lyder: «[...] I journalen skal ein registrere alle inngåande og utgåande dokument som etter offentleglova § 4 må reknast som saksdokument for organet, dersom dei er **gjenstand for saksbehandling og har verdi som dokumentasjon**» [...] (min utheving).

Formuleringen bestemmer hva som skal journalføres, men kriteriene er skjønnsbaserte og arkivforskriften skaper dermed et tolkningsrom.

Metodisk rammeverk for analysen

Jeg har undersøkt hvordan journalføringskriteriene omtales, tolkes og forklares i et utvalg tekster – fra lovverket selv til lovforarbeider, uttalelser fra lovanvendere, og mer generell litteratur. Jeg har ikke forsøkt å analysere de ulike argumentasjonenes logiske holdbarhet eller sannhetsgehalt, men har vært interessert i å undersøke *hvordan* det

argumenteres, for å klargjøre ulike ståsteder og artikulasjoner som ligger til grunn for praksisfeltet argumentasjonene springer ut fra (Tallerås 2007, s. 22).

Jeg har valgt å nærme meg problematikken diskursanalytisk, nærmere bestemt ved å bruke Norman Faircloughs dialektisk-relasjonelle tilnærming til kritisk diskursanalyse som metodisk rammeverk. I en diskursanalytisk sammenheng kan begrepet *diskurs* forstås som systemer for språkbruk og sosial handling som fungerer *virkelighetskonstruerende* (Tallerås 2007, s. 24). Etersom jeg har tatt sikte på å undersøke eksisterende teksters innhold og rolle i en bestemt sosial sammenheng (forståelse av journalføringskriteriene), synes en diskursanalytisk tilnærming generelt å passe godt. Faircloughs mer spesialiserte (kritiske) dialektisk-relasjonelle tilnærming skisserer på sin side en fremgangsmåte der selve tekstanalysen settes inn i en større sammenheng. Samtidig legger rammeverket til rette for å dra veksel på andre disipliners teorier, metodologier og metoder.

I artikkelen «A dialectical-relational approach to critical discourse analysis in social research» presenterer Norman Fairclough en trinnvis prosess for gjennomføring av en dialektisk-relasjonell kritisk diskursanalyse. Han innleder med en erkjennelse av at begrepet diskurs brukes i mange ulike sammenhenger: om meningsdannelse i sosiale prosesser, som karakteristikk av språket innenfor et bestemt fagfelt, og som merkelapp på politiske eller sosiale perspektiver i beskrivelser av ulike aspekter ved tilværelsen. *Diskursanalyse* beskriver Faircloughs slik: «[...] discourse analysis is concerned with various ‘semiotic modalities’ of which language is only one (others are visual images and ‘body language’)».

Semiotikken, i Bokmålsordboka (2014) definert som «læren om tegn (også ord) og bruken av tegn, tegnlære», er i dette tilfellet et element i en sosial prosess som er dialektisk relatert til andre prosesser – derav betegnelsen *dialektisk-relasjonell*. Diskursanalysen retter dermed ikke oppmerksomheten mot semiotikken alene, men også mot nettopp relasjonene mellom semiotikken og andre elementer. Dette skjer best, ifølge Fairclough, i en *transdisiplinær* sfære, der dialog mellom ulike disipliner brukes som en kilde til utvikling av hver disiplins teori og metodologi (Fairclough 2010, s. 230-231).

Hoveddelen av analysen min er dialektisk-relasjonelt orientert, hvilket innebærer at jeg har undersøkt forholdene mellom tekstene jeg har studert, og deres plass og rolle i systemet de er en del av. Her har det vært naturlig å ordne tekstene i et juridisk hierarki,² og i lys av denne ordningen har jeg diskutert hvordan tekstene forholder seg til hverandre, og hvordan de påvirker og opplyser hverandre. I tillegg har jeg gjennomført en begrepsanalyse, der jeg har vurdert de utvalgte begrepenes anvendelse i de ulike tekstene. Her har jeg også undersøkt om bruken av begrepene varierer i de ulike tekstene, primært for å legge grunnlaget for å kunne si noe om hvorvidt det eksisterer ulike diskursive

²Mine juridiske utledninger er primært basert på Carl August Fleischers foringer i «Rettskilder og juridisk metode» (1998).

retninger på området. Ettersom Fairclough ikke presenterer konkrete metoder i sin tilnærming, men snarere sier at metodevalg må styres av hvordan temaet for undersøkelsene er teoretisert, har jeg i denne delen av analysen forsøkt å avgjøre hvorvidt, og i så fall hvordan, journalføringskriteriene diskursivt fikseres, dvs. hvordan såkalte *flytende betegnelser* fikseres i diskursen ved at *elementer* forvandles til *momenter* (Tallerås 2007, s. 31) – med andre ord: hvordan de ulike tekstene forsøker å bestemme kriterienes innhold.

Journalføringskriterienes omtale i uvalgte tekster

Ved siden av selve analysen har en del av hensikten med arbeidet som artikkelen beskriver resultatet av vært å redegjøre for eksisterende teori og litteratur som sier noe om journalføringskriteriene og som dermed kan bidra til kriterienes opplysning. Selve tekstutvalget er ikke gjort etter en bestemt metodikk eller metode, ettersom det finnes relativt få kilder som beskriver journalføringskriteriene innhold.

Av kapasitetshensyn har det ikke vært mulig for meg å gå så langt tilbake og så detaljert inn i arkivlovens (for)historie, og i forvaltningshistorie og forvaltningspraksis generelt, som jeg skulle ønske. Jeg har i hovedsak konsentrert meg om arkivloven med forskrifter og deler av arkivlovens forarbeider, jeg har gjennomgått offentlighetsloven med forarbeider og veileder, uttalelser fra Sivilombudsmannen og departementene, samt vurderinger fra andre lovanvendere (offentlige organ). Jeg har i tillegg studert en rekke andre mer eller mindre autorative kilder, hvis gjengivelse i det følgende er begrenset til «Arkivhåndboken for offentlig forvaltning» (heretter kun omtalt som Arkivhåndboken) (Fonnes 2010), «Arkivdanning» (Marthinsen 1994), «Arkivteori – en innføring» (Marthinsen 2012), Noark (Riksarkivet 1999, 2013) og Statens generelle kravspesifikasjon (Statskonsult 1997).

Det mest påfallende i flertallet av de undersøkte tekstene, er den generelt manglende problematiseringen av journalføringskriteriene som helhet, så vel som av enkeltbegrepene kriteriene er bygget opp av. Et godt eksempel på nettopp dette finnes i rapporten «Prosedyrer og rutiner for journalføring og tilgjengeliggjøring av dokument/saksutredning» om Deloitte's forvaltningsrevisjon av Bergen kommune, som ganske enkelt sier at «[k]ommunen plikter å ha arkiv og arkivere dokumenter som blir til som en del av kommunens virksomhet og som er gjenstand for saksbehandling eller har verdi som dokumentasjon» (Deloitte 2013, s. v). Varianter av en slik regelgjengivelse går igjen i langt flere tekster enn jeg har anledning til å trekke frem her, dog også på Arkivverkets internettsider, der man finner følgende tekst om journalføringsplikt:

Det er tre kriterium som må være oppfylte for at eit dokument skal vere journalføringspliktig. For det første må det vere eit saksdokument for organet. For det andre må dokumentet anten ha kome inn til eller blitt sendt ut frå organet. Og for det tredje må dokumentet både vere gjenstand for saksbehandling og ha verdi som dokumentasjon (Arkivverket 2014).

Veilederen til offentlighetsloven har en liknende formulering: «Etter § 2-6 [i arkivforskrifta kapittel II B] har organet plikt til å registrere i journalen alle inngående og utgående saksdokument som er gjenstand for sakshandsaming og har verdi som dokumentasjon» (Justis- og politidepartementet 2009, s. 47).

Arkivverkets nettside inneholder også følgende formulering: «Dersom eit dokument korkje fører til saksbehandling eller har verdi som dokumentasjon, skal det ikkje arkiverast – det skal arkivavgrensast.» (Arkivverket 2014). Arkivbegrensning er hjemlet i arkivforskriftens § 3-18 første ledd som sier at «[m]ed arkivavgrensing er meint at dokument som fell inn under definisjonen av arkiv i § 2 i arkivlova, men som verken er gjenstand for saksbehandling eller har verdi som dokumentasjon, blir halde utanfor eller fjerna frå arkivet.». Arkivforskriftens § 3-19 andre ledd lister deretter opp en rekke typer arkivmateriale som skal arkivbegrenses, med tilhørende unntak, før § 3-20 presenterer materiale som i alle tilfeller *skal* bevares.

Forarbeidene til arkivloven inneholder også få bidrag til temaets opplysning. I NOU 1987: 35 «Samtidens arkiver – fremtidens kildegrunnlag» nevnes journalføringskriterienes bestanddeler kun i sammenheng med arkivbegrensning: «*Arkivbegrensning* er å forhindre at materiale som er uten verdi for saksbehandlingen eller dokumentasjonen, blir en del av arkivet» (NOU 1987: 35, s. 6).

Forarbeidene til offentlighetsloven er noe mer opplysende. I NOU 2003: 30 «Ny offentlighetslov» finnes følgende formulering i kapitlet om utvalgets vurderinger av adgangen til å unnta interne dokumenter:

[...] det må være anledning til å sende ellers interne dokumenter i kopi til samarbeidende organer uten at dokumentet av den grunn blir offentlig, så lenge dokumentet hos mottakeren ikke er gjenstand for saksbehandling ut over at dokumentet blir lest til orientering (NOU 2003: 30, s. 126).

Utvalget etablerer her en slags saksbehandlingsskala, der *lest til orientering* kan forstås som lav grad av saksbehandling, dog fortsatt saksbehandling.

Stortingsmeldingen om offentlighetsprinsippet i forvaltningen (St meld nr 32 (1997-98)) ble publisert i 1998, før arkivloven og arkivforskriften trådte i kraft. I meldingen definerer Justis- og politidepartementet journalen som *en løpende og systematisk oversikt over inngående og utgående post*. Det vises videre til Sivilombudsmannens uttalelse i sak 94-0045 der han skriver at arkivinstruksen (som var del av regelverket som gjaldt før arkivlovens ikrafttredelse) gir liten veiledning i spørsmålet om hvilke dokumenter som skal føres i journalen, og at «[d]et må vere eit krav at det skjer ei sakleg vurdering av i kva grad dokumentet er relevant for sakshandsaminga [...]». Videre i meldingen gjengis arkivinstruksens punkt 5.4.1 første ledd første punktum, som lyder: «Inngående post,

initiativekspedisjoner og interne dokumenter som er en del av saksbehandlingen, registreres i journalen.»), før det legges til at

[i]nstruksen kan knapt sies å utgjøre noen fyllestgjørende og gjennomtenkt regulering av journalføringspliktens omfang. [...] Den er imidlertid etter forvaltningspraksis ikke forstått slik at den pålegger en plikt til å journalføre ethvert dokument «som er en del av saksbehandlingen. [...] Funksjons- og bevarings hensyn tilsier at forvaltningen ikke kan registrere og arkivere ethvert papir eller annet dokument som faller inn under offentlighetslovens dokumentbegrep, og som i utgangspunktet omfattes av innsynsretten. Dette ville være uforholdsmessig arbeids- og kostnadskrevende, gå på bekostning av effektiv saksbehandling og føre til at forvaltningens arkiver ble fylt til randen av arkivuverdig materiale (St meld nr 32 (1997-98), s. 49-54).

Meldingen gir lite ytterligere veiledning i spørsmålet, utover generelle betraktninger om arkivbegrensning, som samsvarer med nevnte § 3-19 andre ledd i arkivforskriften, og skildringer av journalens ordnende rolle i arkivene.

I boken Arkivdanning omtaler Jørgen H. Marthinsen materiale som skal registreres i journal, og han kommer frem til kriterier som i stor grad stemmer med dagens journalføringskriterier. Videre skriver han at «[e]kspedisjoner som blir gjenstand for saksbehandling, må sees som viktige for arkivskaperen. Dermed bør det også registreres. Saksbehandling må i dette tilfellet forstås som noe som bidrar til å oppfylle institusjonens formål». (Marthinsen 1994, s. 109-110). I den samme Marthinsens bok Arkivteori – en innføring forklares begrepet saksbehandling som «alt arbeid som er nødvendig for å bringe en sak frem til avgjørelse (vedtak)» (Torgersen 1987, gjengitt i Marthinsen 2012, s. 169).

Arkivhåndboken inneholder følgende beskrivelse av journalføringskriteriene:

Kriteriene kan gi rom for et visst skjønn når det gjelder spesielle typer dokumenter. Men i de aller fleste tilfeller er det hevet over tvil at dokumenter som mottas utenfra eller ekspederes til andre som ledd i den virksomhet organet driver, er underlagt journalføringsplikt. Dokumenter som organet mottar eller sender som ledd i sin virksomhet, er saksdokumenter for organet, gjenstand for saksbehandling og har vanligvis verdi som dokumentasjon av virksomheten (Fonnes 2010, s. 157).

Om arkivbegrensning sier Arkivhåndboken følgende:

[...] dokumentene som kommer inn under bestemmelsene om arkivbegrensning i arkivforskriften § 3-19. I henhold til definisjonen av arkivbegrensning i § 3-18 er dette dokumenter som *verken er gjenstand for saksbehandling eller har verdi som dokumentasjon* (s. 159).

Endelig understrekes det at arkivplikten går lenger enn journalføringsplikten. Fonnes skriver: «Alle dokumenter som kommer inn under arkivlovens definisjon av arkiv i § 2, og som ikke er gjenstand for arkivbegrensning etter arkivforskriften §§ 3-18 og 3-19, skal arkiveres» (s. 160).

Dette betyr nødvendigvis at alle dokumenter som blir til som ledd i virksomheten organet driver og som ikke omfattes av arkivbegrensningsbestemmelsene, enten er gjenstand for saksbehandling eller har verdi som dokumentasjon, eventuelt begge.³

I 2008/2009 ble journalføringskriteriene drøftet av Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Sivilombudsmannen og Kultur- og kirkedepartementet etter en uenighet om hvorvidt journalføringsplikten gjelder for krav om innsyn etter offentlighetsloven. Endelig uttalelse forelå i februar 2009 fra Kultur- og kirkedepartementet, der departementet drøfter hvert av journalføringskriteriene i relativ detalj.

Om dokumentasjonsverdi uttaler departementet at et dokumentets verdi som dokumentasjon er en funksjon av den betydning dokumentet har for i ettertid å kunne fremskaffe informasjon om og bevis for hva som har skjedd. Det er, ifølge departementet, tilstrekkelig at dokumentasjonsverdien i utgangspunktet foreligger, det vil si at det ikke er et krav om at dokumentasjonsverdien må strekke seg ut i tid, samt at dokumentasjonsverdien er knyttet til de originale dokumentene, hvilket innebærer at man ikke kan etablere separate systemer for å ivareta et dokumentasjonsbehov: hvis et slikt dokumentasjonsbehov foreligger, vil dokumentene også ha verdi som dokumentasjon, og dermed i det minste være arkivpliktige.

Om saksbehandling skriver departementet følgende:

I motsetning til i offentlighetsloven er uttrykket [saksbehandling] i arkivforskriften brukt som et kvalifiserende avgrensningskriterium. Det betyr at saksbehandling står i motsetning til noe som i arkivforskriftens forstand ikke skal regnes som saksbehandling. [...] Selv om vilkåret ”gjenstand for saksbehandling” ikke kan oppfattes som noe strengt krav, legger vi generelt til grunn at ikke ethvert skriftlig svar på en forespørsel til et forvaltningsorgan rimeligvis kan regnes som saksbehandling i arkivforskriftens forstand. Sammenstilling og oversendelse av etterspurt informasjon om tidligere eller pågående saksbehandling eller informasjon som forvaltningsorganet sitter inne med i kraft av sitt faglige ansvarsområde, er det f.eks. ikke uten videre rimelig å regne som saksbehandling etter

³Arkivplikten inntreer når ett av journalføringskriteriene er oppfylt, det vil si at dokumentet må være gjenstand for saksbehandling *eller* ha verdi som dokumentasjon, jf. arkivforskriften § 3-19 andre ledd nr. 5, mens journalføringsplikten først inntreer når begge kriterier gjør seg gjeldende, altså at dokumentet er gjenstand for saksbehandling *og* har verdi som dokumentasjon, jf. arkivforskriften § 2-6 første ledd. Jeg har valgt ikke å problematisere skillet mellom arkivplikt og journalføringsplikt, ettersom det i liten, om noen, grad er relevant for å svare på problemstillingen min. Det betyr naturligvis ikke at jeg mener dette skillet ikke er interessant i seg selv – det er det i aller høyeste grad.

arkivforskriften. Det at besvarelse av en forespørsel om slik informasjon likevel krever en viss arbeidsoperasjon, kan ikke i seg selv være nok til å kvalifisere dette som saksbehandling. [...] I begrepet saksbehandling er det [...] rimelig å legge noe mer enn som så. Det at det kreves en nærmere vurdering for å avgjøre om [det innsynsbegjærte] dokumentet kan eller skal oversendes, kan heller ikke i seg selv være tilstrekkelig til automatisk å oppfylle arkivforskriftens saksbehandlingvilkår. De nærmere omstendigheter må avgjøre. Det er når vurderingen er særlig usikker, eller når det uansett utarbeides en særskilt skriftlig begrunnelse for en avgjørelse, at det utvilsomt vil være tale om saksbehandling i arkivforskriftens forstand (Kultur- og kirke departementet 2009).

Statens generelle kravspesifikasjon nærmer seg begrepet saksbehandling på en noe mer direkte måte når den definerer saksbehandling som «[...] en prosess som utføres for å behandle saker på vegne av en virksomhet og som leder frem til en autorisert beslutning. [...] Saksbehandling er også å behandle informasjon og fakta, bruke lover og regler, følge prosedyrer, kommunisere med aktører som saken gjelder, og treffe beslutninger» (Statskonsult 1997, s. 7).

Noark 5 definerer saksbehandling som «[v]urdering av informasjon knyttet til en intern eller ekstern problemstilling med sikte på at det skal fattes en beslutning eller et vedtak» (Riksarkivet 2013), mens i Noark-4 var denne definisjonen tillagt at «[i] offentlig saksbehandling vil beslutningen eller vedtaket ofte gi rettsvirkning for en eller flere fysiske eller juridiske personer» (Riksarkivet 1999).

Verken kravspesifikasjonen eller Noark tar stilling til et dokumentets eller annen informasjons verdi eller verdi som dokumentasjon.

Det må understrekes at tekstutvalget representert av sitatene ovenfor ikke er uttømmende, men heller trekker opp hovedlinjene i argumentasjonen om journalføringskriterienes innhold og forståelse.

Tekstenes plass i det juridiske hierarkiet

Det skal alltid være lovteksten selv som er utgangspunktet for en juridisk tolkning, men ettersom arkivforskriften ikke selv definerer journalføringskriteriene, må man se hen til øvrige rettskildefaktorer når kriterienes innhold skal bestemmes. Arkivlovens formål, som er å sikre arkiv, det vil si dokument som blir til som ledd i virksomheten, som har mulig kulturell eller forskningsmessig verdi eller som inneholder rettslig eller viktig forvaltningsmessig dokumentasjon, slik at de kan bli tatt vare på og gjort tilgjengelig for ettertiden (§ 1), må være særlig instruktivt for videre valg.

Lovverkets forarbeider skal også tillegges betydelig vekt, men, som tidligere anført, inneholder ikke arkivlovens her presenterte forarbeider en drøfting av innholdet i kriteriene. Arkivforskriften avgrenser imidlertid handlingsrommet for arkivering (og

journalføring) noe i bestemmelsene om arkivbegrensning. Arkivbegrensning må likevel aldri skje i strid med lovens formål. Øverst i det juridiske hierarkiet er det dermed dette man har å støtte seg til, nemlig arkivloven selv, særlig lovens formål, dernest skranken som arkivbegrensningsbestemmelsene i arkivforskriften etablerer. Et nærliggende spørsmål i den sammenhengen, er naturligvis hvorvidt lovens formål representerer en *reell* støtte i tolkningen av journalføringskriteriene, ettersom lovens formål i seg selv må kunne sies å være noe vagt formulert.

Det er rimelig å anta at arkivloven generelt, og journalføringskriteriene spesielt, er påvirket av andre tekster, for eksempel arkivinstruksen, så vel som av den forvaltningspraksis som eksisterte før arkivloven kom til. Det har ikke vært mulig for meg å undersøke denne påvirkningen i detalj, men jeg mener det likevel er verdt å merke seg endringen fra arkivinstruksens anføring om at inngående post, initiativkspedisjoner og interne dokumenter som er en del av saksbehandlingen skal registreres i journalen, til arkivforskriftens mer skjønnsbaserte og vurderingskrevende formuleringer. Reduksjonen av definisjonen av saksbehandling fra Noark-4 til Noark 5, er for øvrig også interessant i den sammenhengen.

Offentlighetslovens forarbeider (NOU 2003: 30) går lenger enn arkivlovens forarbeider i sin omtale av journalføringskriteriene. Det er likevel ikke slik at offentlighetslovens forarbeider umiddelbart vil fungere som *rettskildefaktoren forarbeider* i tolkningen av arkivloven med forskrifter, men offentlighetslovens forarbeider vil kunne inngå blant de øvrige reelle hensyn. Det samme gjelder offentlighetslovens formål.

Myndighetspraksis er eksemplifisert i uttalelsen fra Kultur- og kirke departementet, så vel som i Sivilombudsmannens uttalelser gjengitt i St meld nr 32. Både Statens generelle kravspesifikasjon og Noark er utgitt av offentlige organ med en viss autoritet på området (henholdsvis Statskonsult og Riksarkivet), og kan i kraft av det formodentlig regnes som instruktive, dog uansett ikke på samme nivå som loven selv og lovens forarbeider.

Enda noe lavere i hierarkiet finner vi litteraturen, heriblant Arkivhåndboken. Isolert sett kan man vanskelig akseptere Arkivhåndboken som en rettskildefaktor med tyngde, men dens betydning for og påvirkning på forvaltningens praksis kan muligens trekke i retning av at den bør kunne tillegges noe vekt. Arkivhåndboken nevnes i uttalelsen fra Kultur- og kirke departementet, og den er også nevnt av Sivilombudsmannen i samme sak. Sivilombudsmannen støtter vurderingene i Arkivhåndboken, mens Kultur- og kirke departementet stiller seg noe tvilende til en slik kildebruk. Spørsmålet blir dermed om Arkivhåndbokens argumentasjon sammenfaller med konklusjonene etter bruk av rettskildefaktorene som er rangert høyest i hierarkiet, det vil si loven selv (lovteksten) og lovens forarbeider, eller om det er motstrid.

Det er ikke umiddelbart tydelig hvor de ulike tekstene henter inspirasjon til sin argumentasjon fra. Når forarbeidene til offentlighetsloven omtaler journalføring, gjør de det ved å erkjenne viktigheten av journalføringen i innsynssammenheng. Dette er en

enveisbedrift, ettersom arkivloven med underliggende regelverk og historikk ikke viser til hensyn i offentlighetsloven som faktor i den journalføringsvirksomhet som arkivloven forutsetter at finner sted.

Samtidig ser det ut til at flertallet av tekstene, i større grad enn å drøfte lov- og regelverkets ordlyd direkte innenfor en eksplisitt juridisk ramme, heller implisitt trekker veksler på utenomliggende strukturer og elementer, det det er nærliggende å anta at er en oppfatning av forvaltningspraksis eller forvaltningskonsensus. Så er det jo slik at forvaltningspraksis og forvaltningskonsensus med fordel kan trekkes inn blant de reelle hensyn i konkrete lovtolkningssammenhenger.

Hvordan begrepenes innhold bestemmes

Det har tegnet seg et bilde av at de ulike tekstene nærmer seg journalføringskriteriene enten på en dialektisk-relasjonell eller en semiotisk-relasjonell måte. Argumentasjonen i Arkivhåndboken synes å ha den mest dialektisk-relasjonelle vinklingen, ved at den, i utsagnene om at dokumenter som organet mottar eller sender som ledd i sin virksomhet, er saksdokumenter for organet, gjenstand for saksbehandling og har vanligvis verdi som dokumentasjon av virksomheten, og at dokumenter som verken er gjenstand for saksbehandling eller har verdi som dokumentasjon skal holdes utenfor arkivet, tydelig stiller journalføringskriteriene opp mot arkivbegrensingsbestemmelsene.

Journalføringskriterienes innhold opplyses dermed av noe utenfor kriteriene selv *som semiotiske enheter*, samtidig som de heller ikke settes opp mot sine semiotiske motpoler, men snarere forklares ut fra omkringliggende strukturer, det vil si gis sitt innhold ut fra øvrige arbeidsprosesser som gjennomføres og vurderinger som tas i en arkivtjenestesammenheng (arkivbegrensning).

Selv om konklusjonen ikke kan sies å være lik i St meld nr 32 som i Arkivhåndboken (hvilket er rimelig, ettersom St meld nr 32 kom før arkivloven med forskrifter trådte i kraft), nærmer St meld nr 32 seg journalføringen på samme måte. Meldingen inntar imidlertid i større grad et makroperspektiv når den, i utsagnet om at det etter forvaltningspraksis ikke kan forstås slik at arkivinstruksen pålegger en plikt til å journalføre ethvert dokument som er en del av saksbehandlingen, setter arkivinstruksens journalføringsanvisning inn i en større forvaltningspraksissammenheng.

Om saksbehandling uttaler Kultur- og kirke departementet at ikke ethvert skriftlig svar på en forespørsel til et forvaltningsorgan er å regne som saksbehandling etter arkivforskriften. Departementet introduserer deretter betegnelsen *kvalifiserende avgrensningskriterium*, der saksbehandling settes i motsetning til noe som i arkivforskriftens forstand ikke kan regnes som saksbehandling – med andre ord at saksbehandling etter arkivforskriften er saksbehandling fordi noe annet samtidig *ikke* er saksbehandling. Dette utsagnet kan ikke sies å harmonere med betraktningen i NOU 2003: 30 om at *lest til orientering* er en lavere skranke for saksbehandling (man må kunne si at det neppe skjer en reell avgrensning når nærmest alt utenom *ikke lest* omfattes av

begrepet (selv om sistnevnte nok mer enn noe annet er en praktisk refleksjon fra min side)). NOU-ens definisjon stemmer på sin side dårlig overens med definisjonene både i Statens generelle kravspesifikasjon og i Noark, som begge først og fremst har en beslutnings-/vedtaksorientert tilnærming til hva det vil si å saksbehandle (dette gjelder vel å merke i større grad i Noark enn i Statens generelle kravspesifikasjon).

Ettersom generell (og for så vidt spesiell) litteratur i de langt fleste tilfeller vil ha liten vekt som rettskildefaktor, skal jeg ikke tillegge Marthinsens litterære uttalelser mye vekt i denne sammenhengen. Jeg finner likevel grunn til å bemerke at definisjonene i Statens generelle kravspesifikasjon og i Noark heller ikke samsvarer særlig godt med Marthinsens beskrivelse av saksbehandling som «noe» som bidrar til å oppfylle virksomhetens formål (Marthinsen 1994), men derimot samsvarer godt med Marthinsens senere beskrivelser av saksbehandling som alt arbeid som er nødvendig for å bringe en sak frem til avgjørelse/vedtak (Marthinsen 2012).

Anvendelse av definisjonene i Statens generelle kravspesifikasjon (i hovedsak definisjonens første del), Noark (særlig Noark-4) og Marthinsen (2012) gir et resultat der aktiviteter som ikke leder frem til, eller var ment å lede frem til, en beslutning eller et vedtak, faller utenfor det som regnes som saksbehandling i arkivforskriftens forstand. Etter dette kan man spørre seg hvorvidt *lest til orientering* kan regnes som en semiotisk motpol til en beslutning eller et vedtak, eller om det å ha lest noe til orientering også er en type beslutning. Det er nettopp her man blir nødt til anvende skjønn, og det er følgelig også her at man lett kan henfalle til vilkårlige og irrelevante betraktninger fordi grensene i alle tilfeller vil være flytende. Det blir fristende å påstå at selve vurderingen av hvorvidt noe er underlagt journalføringsplikt eller ikke, er et opplagt tilfelle av saksbehandling – med Kultur- og kirke departementets ord: «Det er når vurderingen er særlig usikker [...] at det utvilsomt vil være tale om saksbehandling i arkivforskriftens forstand.» – men det er en digresjon.

Kriteriet «verdi som dokumentasjon» er mindre omtalt, definert og drøftet enn «gjenstand for saksbehandling» og saksbehandlingsbegrepet generelt. Marthinsen snur det hele på hodet når han sier at ekspedisjoner som blir gjenstand for saksbehandling, må regnes som viktige for arkivskaperen, og bør dermed registreres i journalen – så fremt ordet *viktig* kan sies å implisere verdifullhet, og denne verdifullheten utelukkende avhenger av at saksbehandling faktisk har funnet sted. Marthinsen er også blant dem som har drøftet verdi og verditeori generelt i arkivsammenheng, selv om han i liten grad drøfter verdibegrepet som journalføringskriterium. Den mest omfattende behandlingen av dette journalføringskriteriet er det dermed Kultur- og kirke departementet som står for, i departementets uttalelse fra 2009. Departementet skriver at et dokumentets verdi som dokumentasjon er en funksjon av den betydning dokumentet har for i ettertid å kunne fremskaffe informasjon om og bevis for hva som har skjedd. Dokumentasjonsverdi består dermed, ifølge departementet, av bestanddelene *informasjonsverdi* og *bevisverdi*. Dette er

nok, arkivteoretisk sett, i beste fall unøyaktig.⁴ Fra et semiotisk utgangspunkt, og i samme gate som ovenstående drøfting av saksbehandlingskriteriet, er det da nærliggende å hevde at et dokument kun kan ha verdi som dokumentasjon hvis et annet dokument *ikke* har verdi som dokumentasjon. De to kriteriene skiller seg imidlertid fra hverandre ved at saksbehandling er en *handling*, mens dokumentasjonsverdien snarere er en *egenskap*. Man kan, i alle fall i teorien, saksbehandle noe, i det minste i betydningen *lest til orientering*, uavhengig av øvrig virksomhet, mens dokumentasjonsverdi i alle tilfeller må knyttes til noe, ettersom ingenting har verdi i kraft av seg selv (Marthinsen 2012, s. 369).

Det er nok rimelig å anta at det nettopp er dette departementet betegner som en funksjon av dokumentets betydning i en informasjons-/bevissammenheng, følgelig at dokumentasjonsverdien er ubrytelig avhengig av prosessen dokumentet er en del av; ingen prosess, ingen dokumentasjonsverdi. Dermed må dokumentasjonsverdikriteriet, i større grad enn saksbehandlingskriteriet, forstås dialektisk-relasjonelt i den konkrete prosessen dokumentasjonen inngår i, fremfor semiotisk-relasjonelt (og generelt).

En slik avgrensning finner man imidlertid ikke *eksplisitt* støtte for i lovverket, som ikke inneholder krav om at *dokumentasjonsverdien* må være knyttet til *konkrete prosesser* i virksomheten som utøves, og heller ikke sier noe om hvor grensene for slike virksomhetsprosesser går. Loven gir kun avgrensning i formålparagrafen (§ 1), i definisjonene av begrepene *dokument* (en logisk avgrenset informasjonsmengde som er lagret på et medium for senere lesing, lytting, fremvisning eller overføring) og *arkiv* (dokument som blir til som ledd i en virksomhet) (§ 2 første ledd, henholdsvis a og b), samt i arkivbegrensningsbestemmelsene i arkivforskriften (ved å liste opp hva som klart er *uten* verdi som dokumentasjon). Dette kan i seg selv sies å innebære en dialektisk-relasjonell tilnærming til selve avgrensningen, men vurderingen overlates likevel igjen til det konkrete skjønn.

Som tidligere beskrevet, har det tegnet seg et bilde av at tekstene jeg har undersøkt nærmer seg journalføringskriteriene på to ulike måter, og jeg finner en dialektisk-relasjonell tilnærming i lovverket selv, samt i Arkivhåndboken, og en, for saksbehandlingskriteriets del, semiotisk-relasjonell (interlingvistisk) tilnærming i uttalelsen fra Kultur- og kirke departementet. Begge tilnærmingene inneholder eksempler på forsøk på diskursiv fiksering (lukking av diskursen). Dette er særlig tydelig i Arkivhåndboken, i følgende uttalelse: «Dokumenter som organet mottar eller sender som ledd i sin virksomhet, er saksdokumenter for organet, gjenstand for saksbehandling og har vanligvis verdi som dokumentasjon av virksomheten.»

Arkivhåndboken etablerer her en *hovedregel* som begrenser skjønnsutøvelsen kraftig, mens det senere i Arkivhåndboken vises til skranken etablert av arkivbegrensningsbestemmelsene, som skal virke inn og tydeliggjøre hovedregelens

⁴Se for eksempel Marthinsens redegjørelser for verditeori i boken *Arkivteori – en innføring* (Marthinsen 2012), der han blant annet drøfter ulike verdityper, herunder Schellenbergs verdikategorier, i detalj.

grenser. Kultur- og kirke departementet åpner på sin side for skjønnsutøvelsen igjen i utsagnet om at

[s]elv om vilkåret ”gjenstand for saksbehandling” ikke kan oppfattes som noe strengt krav, legger vi generelt til grunn at ikke ethvert skriftlig svar på en forespørsel til et forvaltningsorgan rimeligvis kan regnes som saksbehandling i arkivforskriftens forstand.

Disse to sitatene fremstår, etter min vurdering, som de klareste vitnesbyrdene om at det *ikke* eksisterer en felles forståelse av journalføringskriteriene, men at man snarere (i det minste) opererer med to separate diskurser, i alle fall slik dette kommer til uttrykk i de undersøkte tekstene. Hvorvidt det eksisterer en *reell* uenighet *i praksis*, faller utenfor herværende undersøkelse å ta stilling til.

Kritikk av det eksisterende systemet

En del av Faircloughs rammeverk, jf. ovenfor og (Fairclough 2010, s. 238), er spørsmålet om hvorvidt systemet «trenger» problemet. I herværende tilfellet handler dette om hvorvidt det identifiserte problemet – manglende, mangelfull og feilaktig journalføring – er iboende i det etablerte systemet som journalføringskriteriene er en del av, samt hvorvidt problemet kan bli adressert innenfor rammene av dette systemet, eller kun ved at systemet forandres. Det er her særlig grunn til kritikk når det viser seg at det er tolkningsmotstrid i de ulike undersøkte tekstene: det eksisterer *ikke* en omforent forståelse av hva det vil si at noe er gjenstand for saksbehandling eller har verdi som dokumentasjon.

Situasjonen bidrar uansett utvilsomt til å forsterke problemet, som også må kunne sies å være iboende, om ikke sementert, i systemet, ettersom det er lovverket selv som stiller opp de uklare kriteriene, og dermed legger til rette for tolkningsmotstrid og etterfølgende varierende praksis. Når det samtidig er tvilsomt at man noen gang vil kunne nyte godt av virkelig retningsgivende tolkninger av akkurat denne delen av lovverket (det vil si avgjørelser i Høyesterett), følger det at å adressere problemet innenfor rammene av det eksisterende systemet i beste fall vil være krevende.

Å endre systemet vil på den andre siden nødvendigvis innebære å tenke fullstendig nytt, muligens på grensen til eksperimentelt, om arkivtilfangst i arkivdanningen, og deretter inkorporere dette i lovverket, hvilket antakelig vil være vel så krevende. Internasjonalt ser man imidlertid at flere nye, innovative initiativ kommer til, nettopp fordi man har innsett at problemene man har med å få tak i og håndtere elektronisk arkivinformatjon vanskelig kan adresseres innenfor rammene av de eksisterende systemene (se for eksempel Lappin 2014). Akkurat dette vitner naturligvis om at problemet med manglende arkivering ikke utelukkende skyldes det norske lovverket.

Noe av hensikten med Faircloughs rammeverk er å kaste lys over eksisterende (makt)relasjoner som av den ene eller den andre ønskes opprettholdt. Dette er ikke umiddelbart irrelevant for journalføringens del, særlig tatt i betraktning den stilling journalen har i innsynssammenheng, men det foreligger ikke tilstrekkelig empiri etter herværende undersøkelse til å kunne si noe om hvorvidt slike hensyn påvirker systemet og systemets produkt.

Det har heller ikke vært min hensikt å presentere «den riktige» forståelsen av journalføringskriteriene. Generelt kan man nok likevel si at man bør være forsiktig med å tillegge en lovtekst en betydning den ikke har; en tolkning må først og fremst styres av loven selv, og lovens ordlyd. Der loven eller dens forskrifter ikke definerer et begrep, er det tvilsomt om det vil være riktig å begrense rekkevidden av begrepet ved å vise til relativt udefinerte størrelser som forvaltningspraksis – særlig når en slik tolkning potensielt etablerer eller støtter virksomhet som er i strid med lovverkets formål.

Den tolkningsmotstrid som foreligger må antas å eksistere delvis som følge av mangel på tydelige og autoritære tolkninger. Når slike tolkninger utgjør elementer innenfor systemet, det vil si at man med noe tyngde klarer å lukke diskursen, vil man i teorien antakelig kunne adressere problemet *innenfor* rammene av det eksisterende systemet. Problemets fullstendige løsning kan likevel vanskelig skje uten etter lovendring, sekundært ved domstolenes kompetanse.

Avslutning

Det er bemerkelsesverdig hvor lite oppmerksomhet som er viet kriteriene og deres innhold i eksisterende tekster, hvilket også er i tråd med mine innledende antakelser. En av mine største utfordringer har vært å finne litteratur/teori som sier noe konkret om innholdet i eller forståelsen av journalføringskriteriene, det vil si utover en ren regelgjengivelse. Det kan tenkes at dette er et uttrykk for en oppfatning av at en presisering av kriteriene er unødvendig, alternativt at man mener man kan oppnå et tilfredsstillende resultat selv om kriteriene forstås på ulike måter av ulike lovanvendere. Det er så klart også mulig at kriteriene er formulert slik de er formulert for å unngå eksklusjon, for å omfatte så mye som mulig, og at det først i senere tid, kanskje som en konsekvens av teknologiutviklingen, har oppstått et behov for å snevre inn kriteriene. Dette er imidlertid spørsmål som, innenfor rammene av mine undersøkelser, mer enn noe annet inviterer til spekulasjon.

Det finnes de som hevder at menneskehjernen først og fremst er skapt for å gjøre raske vurderinger som effektivt besvarer spørsmål som «Er det en tiger som kommer for å spise meg?» (PBSoffbook 2013). I en slik situasjon vil man åpenbart ikke lykkes hvis strategien innebærer arbeidskrevende analyser av situasjonen man befinner seg i, situasjonens kontekst og utenforliggende, regulerende elementer. Selv om journalføring vel sjelden er et spørsmål om liv og død, i alle fall ikke direkte, betyr ikke det at man bør ta seg råd til slike unødvendige omstendeligheter som dagens journalføringssituasjon må sies å være preget

av. I muntlig kommunikasjon kan man nok ofte klare seg godt med litt upresisitet både i ordbruk og i hva man mener med de enkelte uttrykkene man bruker (det betyr antakelig lite for utfallet av tigersituasjonen hvis man blir varslet om, eller på annen måte oppfatter, at det er en løve som kommer, når det egentlig er en tiger). I skriftlig kommunikasjon og i skriftlige fremstillinger må man normalt likevel kreve et høyere presisjonsnivå; man må vite hvilke faguttrykk som skal brukes, man må kjenne til hva uttrykkene betyr, og man må vite om de har en helt eksakt definisjon eller en mer diffus betydning (Marthinsen 2012, s. 221). Er ikke disse forutsetningene til stede, får man vanskelig formidlet og oppnådd det man vil. I en artikkel fra 1966 av australieren Peter J. Scott, en av de mest betydningsfulle teoretikerne i utviklingen av den australske «records continuum»-teorien og -modellen, finner jeg en refleksjon om tolkningen av «the concept of the record group», som jeg umiddelbart legger merke til at er vel så anvendbar i herværende sammenheng som i Scotts australske kontekst. Jeg skal overhodet ikke redegjøre for records continuum-teorien eller dens bestanddeler, det er knapt relevant her sammenheng. Jeg lar likevel Scott få siste ord (Scott 1966, s. 487):

In short, the very arbitrariness of the concept is sufficient to make one question its usefulness.

REFERANSER

Arbeids- og administrasjonsdepartementet. (2001). Bruk av elektronisk post (e-post) i statsforvaltningen. Tilgjengelig 19. april 2014 via http://www.regjeringen.no/nb/dep/kmd/dok/veiledninger_brosjyrer/2001/bruk-av-elektronisk-post-e-post-i-statsf.html?id=87680

Arkivloven (1992). (2009). *Lov av 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv samt forskrifter*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.

Arkivverket. (2014, 1. januar). *Journalføringsplikta*. Tilgjengelig 14. april 2014 via <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Offentleg-forvalting/Journalfoering/Journalfoeringsplikta>

Beckman, L. (2005). *Gundbok i idéanalys*. Stockholm: Santérus Förlag.

Bokmålsordboka. (2014). *Semiotikk*. Tilgjengelig 7. mai 2014 via <http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=semiotikk&bokmaal=+&ordbok=bokmaal>

Brophy, P. (2009). *Narrative-based practice*. Surrey: Ashgate Publishing Limited.

Caswell, M. (2013). On archival pluralism: what religious pluralism (and its critics) can teach us about archives. *Archival Science*(13), 273-292.

Deloitte. (2013). *Prosedyrer og rutiner for journalføring og tilgjengeliggjøring av dokument/saksutredning. Forvaltningsrevisjon i Bergen kommune*. Tilgjengelig 14. april 2014 via <http://www.bergenberedskap.no/bksak/default.asp?c=67688&d=&day=104&u=KFIN&y=28.08.2013>

Faircough, N. (2010). *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. Harlow: Pearson Education Limited.

- Folkvord, S. P. (2012). *Vern av forretningshemmeligheter. Om allmennhetens og parters innsyn i bedrifters næringsopplysninger etter offentlighetsloven og forvaltningsloven.* (Masteravhandling). Bergen: Universitetet i Bergen. Tilgjengelig 13. april 2014 fra <https://bora.uib.no/> (ikke lenger tilgjengelig på Internett).
- Fonnes, I. (2010). *Arkivhåndboken for offentlig forvaltning.* Oslo: Kommuneforlaget.
- Gammelgaard, K. (2014). Hvordan forske på Grunnloven som tekst? *Nytt Norsk Tidsskrift*, 2014(1), 66-69.
- Gausen, A. (2010). *Valgkamp i sosiale medier – analyse av Arbeiderpartiets politiske kommunikasjon i sosiale medier.* (Bacheloroppgave). Lillehammer: Høgskolen i Hedmark. Tilgjengelig på Internett i 2011 (ikke lenger tilgjengelig).
- Gilliland, A., & McKemmish, S. (2004). Building an Infrastructure for Archival Research. *Archival Science*(4), 149-197.
- Glanert, S. (2012). Method? I Monateri, P. G. (Red.) *Methods of Comparative Law.* Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Holst, C. (2014). Er det bare noe jeg innbiller meg? *Nytt Norsk Tidsskrift*, 2014(1), 2-4.
- Johansen, P. A. (2009). Slik finner du frem i journalene. I Jensen A., & Sjøe, F. (Red.) *Innsyn. Slik kikker du byråkrater og politikere i kortene.* Kristiansand: IJ-forlaget.
- Justis- og politidepartementet. (2009). *Rettleiar til offentleglova.* Oslo: Justis- og politidepartementet, lovavdelinga.
- Kjeldsen, J. E. (2006). *Retorikk i vår tid. En innføring i moderne retorisk teori.* Oslo: Spartacus forlag AS.
- Kultur- og kirke departementet. (2009). *Spørsmålet om dokumentasjon, arkivering og registrering av innsynsbegjæringer – tolkning av arkivforskriftens bestemmelser sammenholdt med annet relevant regelverk.* (Brev fra Kultur- og kirke departementet til Arbeids- og inkluderingsdepartementet, mottatt etter bestilling via oep.no).
- Lappin, J. (2014, 3. april). The core components of the new generation of records management/information governance tools. [Blogginlegg]. Tilgjengelig 18. april 2014 via <http://thinkingrecords.co.uk/2014/04/03/the-core-components-of-the-new-generation-of-records-managementinformation-governance-tools/>
- Marthinsen, J. H. (1994). *Arkivdanning. Veiledning i arkivarbeid.* Oslo: H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).
- Marthinsen, J. H. (2012). *Arkivteori – en innføring.* Oslo: Riksarkivarens skriftserie 36.
- NOU 1987: 35. (1987). *Samtidens arkiver – fremtidens arkivgrunnlag. Arkivverkets presserende oppgaver.* Oslo: Universitetsforlaget A/S.
- Offentlighetsloven (2006). (2012). *Lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemda samt forskrift.* Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- PBSoffbook. (2013, 9. mai). *The Art of Data Visualization.* [Videoklipp]. Tilgjengelig 1. mai 2014 via <https://www.youtube.com/watch?v=AdSZJzb-aX8>
- Prado, C. G. (2006). *Searle and Foucault on truth.* Cambridge: Cambridge University Press.

- Riksarkivet. (1999). *Noark-4. Norsk arkivsystem. Versjon 4.1*. Tilgjengelig 17. april 2014 via <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Offentleg-forvalting/Noark/Noark-4/Standarden>
- Riksarkivet. (2013). *Noark 5. Standard for elektronisk arkiv*. Versjon 3.1. Tilgjengelig 17. april via <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Offentleg-forvalting/Noark/Noark-5>
- Riksarkivet. (2014). *SAMDOK-prosjektet. Prioriterte oppgaver 2014*. Oslo: Riksarkivet. Upublisert.
- Scott, P. J. (1966). The Record Group Concept: A Case for Abandonment. *American Archivist Vol. 29*(4), 493-504.
- St meld nr 32 (1997-98). (1998). *Om offentlighetsprinsippet i forvaltningen*. Oslo: Det kongelige justis- og politidepartement.
- Statskonsult. (1997). *Statens generelle kravspesifikasjon*. Tilgjengelig 14. april 2014 via www.difi.no.
- Svendsen, L. F. H. (2011). Semiotikk. I Store norske leksikon på Internett. Tilgjengelig 12. april 2014 via <http://snl.no/semiotikk>.
- Tallerås, K. A. (2007). *Tilgjengelighet i en digital kontekst – diskursanalyse av Fri programvare-bevegelsen, Åpen kildekode-bevegelsen og Creative Commons*. (Masteravhandling). Oslo: Høgskolen i Oslo. Tilgjengelig 3. april 2014 via <http://www.hioa.no/Studier/SAM/Master/Bibliotek-og-informasjonsvitenskap/Utvalgte-masteroppgaver-fra-Masterstudiet-i-bibliotek-og-informasjonsvitenskap>
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.